Interview met de filmmaker
Laura Wadha over Born in Damascus

Hoe ben je begonnen met films maken?
Toen ik een tiener was, wilde ik vooral speelfilms maken. Documentaires spraken me toen nog niet aan. Dat klinkt misschien vreemd, omdat ik nu een groot liefhebber van documentaires ben. Maar pas toen ik mijn eerste korte documentaire maakte, ontdekte ik hoe krachtig dit genre kan zijn.

Dat was toen ik ongeveer zeventien was en besloot een film te maken over mijn Schotse grootvader, die tijdens de Koreaanse Oorlog had gediend. Tijdens het maken van die film leerde ik mijn grootvader op een heel andere manier kennen. Zo ontdekte ik dat hij het grootste deel van zijn leven met PTSS had geleefd. Door de film zijn we ook dichter naar elkaar toegegroeid.

Mijn verdere reis in de documentairewereld begon eigenlijk met een gesprek dat ik met hem had. Hij zei dat ik mijn talent voor film moest gebruiken om mensen te helpen. Die woorden zijn me altijd bijgebleven en vormen nog steeds een belangrijke motivatie voor mij. Hij stelde voor dat ik een film zou maken over mijn neven en nichten in Syrië. Eerst dacht ik dat dit onmogelijk was, omdat ik daar niet naartoe kon. Toch begon ik telefoongesprekken en Skypegesprekken met mijn familie op te nemen. Ook dook ik in ons archief met homevideo's. Uit dat proces is, tien jaar later, Born in Damascus ontstaan.

Waarom koos je voor documentaire?
Documentaires zijn belangrijk voor mij omdat ze iets echts en onverwachts aan het licht kunnen brengen. Je kunt beginnen met een bepaald idee over wat het verhaal is, maar de werkelijkheid die je tijdens het maken van een film tegenkomt, kan dat idee volledig veranderen. Ik houd vooral van persoonlijke documentaires, omdat die grote maatschappelijke onderwerpen intiem en menselijk kunnen maken. In plaats van van een afstand naar een situatie te kijken, kan een documentaire het publiek die situatie laten beleven vanuit het perspectief van één persoon of een gezin.

Waarom wilde je deze film maken?
Ik begon aan deze film tijdens de eerste lockdown in het Verenigd Koninkrijk, in 2020. Het was een periode waarin veel mensen gefrustreerd en verdrietig waren omdat ze gescheiden waren van hun dierbaren. Plots besefte ik dat dit voor mijn familie al jarenlang de realiteit was.
Sinds het begin van de oorlog in Syrië is mijn familie uiteengevallen en verspreid geraakt over de wereld. Ik wilde onderzoeken wat die afstand betekende voor mijn relatie met mijn nicht Lujain. Ook wilde ik laten zien wat het betekent om op te groeien in een familie die door oorlog uiteen is gerukt.

De belangrijkste boodschap van de film is volgens mij dat de gevolgen van oorlog nog heel lang doorgaan, ook nadat het directe geweld is gestopt. We praten vaak over ontheemding in termen van mensen die hun huis moeten verlaten. Maar ik was vooral geïnteresseerd in de stillere gevolgen op de lange termijn: relaties die veranderen, herinneringen die vervagen en families die misschien nooit meer samen in dezelfde kamer zullen zijn.

Wat was de grootste uitdaging tijdens het maakproces?
De grootste uitdaging was om een film te maken over iets dat zo persoonlijk is, terwijl ik die film tegelijkertijd zelf moest regisseren en monteren. Het was moeilijk om objectief naar mezelf te kijken, vooral tijdens de montage. Soms vond ik het ook lastig om te bepalen hoeveel van mezelf in de film moest zitten. Door daar samen met collega's aan te werken, kon ik die uitdaging overwinnen.

Mijn montageadviseur gaf me de afstand die ik nodig had om de film ook door de ogen van iemand anders te bekijken. Mijn producent moedigde me vanaf het begin aan om mezelf in de film te verwerken en niet terughoudend te zijn met mijn eigen stem. In het begin twijfelde ik of ik wel zo'n persoonlijke film wilde maken. Uiteindelijk besefte ik dat juist het persoonlijke karakter van het verhaal me de vrijheid gaf om het eerlijk te onderzoeken.

Kun je wat over de crew en jullie samenwerking vertellen?
De componist en geluidsontwerper met wie ik samenwerkte, kende ik al goed, van de filmacademie. Hun bijdragen hebben de film enorm verrijkt; het sound design heeft echt de emotionele sfeer van de film vormgegeven. We bespraken de film via Zoom en werkten daarna ieder zelfstandig verder. Ik monteerde de film in Schotland en stuurde fragmenten van de montage naar hen op. Zij stuurden vervolgens muziek en geluidstracks terug.

Wat hoop je dat jongeren van jouw film kunnen leren?
Ik hoop dat ze zichzelf kunnen herkennen in mij en mijn nicht. Misschien krijgen ze door onze ogen een beter begrip van de gevolgen van oorlog. De laatste keer dat we elkaar zagen, waren we nog tieners. Door de nasleep van oorlog vanuit onze twee verschillende perspectieven te onderzoeken, wordt iets dat vaak ver weg en moeilijk te begrijpen lijkt hopelijk toegankelijker. In plaats van de gevolgen van oorlog alleen via het nieuws te zien, hoop ik dat de film laat zien hoe oorlog relaties tussen mensen en hun families jarenlang kan beïnvloeden.

Voor jongeren die zelf een film willen maken, zou ik adviseren om dichtbij huis te beginnen. Maak een film over iemand die je kent, of juist over iemand die je beter wilt leren kennen. Maak je ook niet te veel zorgen over de vraag of alles perfect is of meteen goed gaat. Ik heb veel geleerd door het proces en door fouten te maken. Je leert dan ook om te accepteren dat je niet alles in één keer goed hoeft te doen.